

TEM Toimialapalvelu • Syksy 2018

# Pk-toimialabarometri

## Matkailu ja majoitus



[www.tem.fi/toimialapalvelu](http://www.tem.fi/toimialapalvelu)



Työ- ja elinkeinoministeriö  
Arbets- och näringsministeriet

## Esipuhe

---

Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan Pk-yritysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Barometri julkistetaan sekä valtakunnallisena että alueellisina raportteina. Tämän lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön toimialapalveluiden toimeksiannosta tuloksia julkistetaan toimialaryhmittäisinä raportteina.

Valtakunnallisessa raportissa tuloksia käsitellään koko pk-sektorin näkökulmasta ja myös päätoimialoittain teollisuuteen, rakentamiseen, kauppaan ja palveluihin jaoteltuna. Alueraporteissa kehitystä verrataan erityisesti kyseisen alueen yritysten ja koko maan välillä. Tämän lisäksi tuloksia verrataan myös teollisuus- ja palvelualan yrityksiin kokonaisuudessaan.

Syksyn 2018 Pk-yritysbarometri perustuu 4 636 pk-yrityksen edustajan vastauksiin. Se kuvaa siten kattavasti suomalaisten pk-yritysten käsityksiä taloudellisen toimintaympäristön muutoksista sekä yritysten liiketoimintaan ja kehitysnäkymiin vaikuttavista tekijöistä.

Tässä raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia, kasvua ja uusiutumista, kansainvälistymistä sekä kehittämistarpeita ja kehittämisen esteitä. Ajankohtaisilla kysymyksillä on tällä kertaa selvitetty digitaalisuutta liiketoiminnassa ja omistajanvaihdosta. Tulosten vertailua on tehty ko. toimialaryhmän osalta koko maan, teollisuuden ja palvelualan näkyymiin. Ajallista vertailua on tehty osittain sanallisesti koko maan osalta kevään 2018 barometrin ja toimialaryhmästä riippuen joko kevään 2018 tai syksyn 2017 pk-yritysbarometrin tuloksiin.

# Tiivistelmä

---

## Suhdannenäkymät

Pk-yritysten lähiajan suhdanneodotukset ovat edelleen positiiviset, mutta kevään 2018 tilannetta heikommat. Yleisiä suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on +27, kun se viime keväänä oli +35. Matkailu- ja majoitusalan yleiset suhdannenäkymät ovat koko maata ja vertailutoimialoja myönteisemmät. Toimialan lähiajan suhdanneodotukset jäävät kuitenkin kevättä heikommiksi saldoluvin ollessa nyt +36, kun se keväällä 2018 oli +46.

Matkailu- ja majoitusalan suhdannenäkymät henkilökunnan määrän osalta ovat lähes kevään tasoiset. Saldoluku on nyt +12, kun se keväällä oli +14. Koko maassa odotukset henkilökunnan määrän osalta ovat saldoluvin (+14) perusteella hieman heikommat kuin keväällä 2018 (+17).

## Kasvuhakuisuus ja uusiutuminen

Koko maassa on eniten mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä pk-yrityksiä (35 %). Yritystoiminnan loppumista ennakoi 3 % koko maan pk-yrityksistä. Matkailualalla on nyt eniten asemansa säilyttämään pyrkiviä pk-yrityksiä (38 %). Yrityksensä toiminnan loppumista ennakoi 4 % alalla. Investoinnit ovat pk-yrityksissä eniten toteutettuja uusiutumiseen liittyviä toimia. Matkailualalla seuraavaksi useimmin mainitaan työn uudella tavalla organisoiminen, uusien tuotteiden tai palveluiden lanseeraaminen, henkilöstön koulutus sekä uuden henkilöstön palkkaaminen.

## Kehittämistarpeet ja esteet

Koko maata ja matkailualaa edustavat pk-yritykset näkevät eniten kehittämistarvetta markkinoinnissa ja myynnissä. Matkailu- ja majoitusosalalla yhteistyö/verkottuminen ja alihankinta sekä henkilöstön kehittäminen ja koulutus mainitaan seuraavina. Koko maassa pk-yritysten pahimpina kehittämisen esteinä nähdään kilpailutilanne ja työvoiman saatavuus. Matkailualalla kustannustaso, rahoitus, yritystoiminnan sääntely ja työvoiman saatavuus ovat lähes yhtäläisin osuuksin useimmin mainitut esteet kehittämislle.

## Kansainvälistyminen

Noin joka neljännellä koko maan ja matkailu- ja majoitusalan pk-yrityksistä on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla. Koko maan pk-yrityksissä suoraa palvelujen vientiä ja suoraa tavaroiden vientiä on näistä molempia noin kahdella viidestä. Toimialalla suoraa palvelujen vientiä on lähes puolella ja suoraa tavaroiden vientiä viidellä prosentilla.

## Omistajanvaihdos

Yli puolet vastanneista koko maan ja matkailualan pk-yrityspäätäjistä ei suunnittele omistajanvaihdosta. Yrityksen tai liiketoiminnan ostamista suunnittelee koko maassa ja toimialalla joka viides.

# Sisällys

|   |    |
|---|----|
| ESIPUHE.....  | 1  |
| SISÄLLYS .....  | 3  |
| 1. JOHDANTO .....   | 4  |
| 1.1 Barometri.....  | 4  |
| 1.2 Aineisto .....  | 5  |
| 2. YRITYKSET JA TYÖLLISYYS .....                                | 6  |
| 3. PK-YRITYSTEN SUHDANNENÄKYMÄT .....                           | 7  |
| 4. PK-YRITYSTEN KASVUHAKUISUUS JA UUSIUTUMINEN.....             | 10 |
| 5. PK-YRITYSTEN KANSAINVÄLISTYMINEN .....                       | 12 |
| 6. PK-YRITYSTEN KEHITTÄMISEN TARPEET JA ESTEET.....             | 15 |
| 7. DIGITAALISUUS LIIKETOIMINNASSA .....                         | 17 |
| 8. OMISTAJANVAIHDOS.....  | 20 |
| TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN JA ELY-ALUEIDEN YHTEYSTIEDOT ..... | 21 |

Pk-toimialabarometri, syksy 2018, toimialaraportti



Työ- ja elinkeinoministeriö  
Arbets- och näringsministeriet

**taloustutkimus**

# Pk-yritysbarometri, syksy 2018

## Toimialaraportti, Matkailu ja majoitus

---

### 1. JOHDANTO

Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan Pk-yritysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Barometri julkistetaan sekä valtakunnallisena että alueellisina raporteina.

#### 1.1 Barometri

Pk-yritysbarometrissä on selvitetty suomalaisten pk-yritysten mielikuvia yleisestä suhdannekehityksestä ja oman yrityksen taloudellisesta kehityksestä. Lisäksi on tiedusteltu muun muassa yrityksen kasvuun, kansainvälistymiseen ja rahoitukseen liittyvistä tekijöistä.

Otantalähteenä on käytetty Tilastokeskuksen toimialaluokitusta TOL 2010, Bisnoden yritysrekisteriä sekä Suomen Yrittäjien jäsenrekisteriä, joista otanta on tehty kiintiöidyllä satunnaisotannalla. Otoksessa on kiintiöity yritysten toimiala, kokoluokka ja sijainti.

Vastaajajoukon muodostaa 4 636 kohderyhmän vaatimukset täyttävää pk-yrityksen edustajaa. Tiedonkeruumenetelmänä on käytetty internetkyselyä. Vastaajat kutsuttiin kyselyyn sähköpostitse tai puhelimitse kesä-heinäkuussa 2018. Seuraavalla sivulla on esitetty taustatietoja toimialan vastaajista. Tutkimuksen on toteuttanut Taloustutkimus Oy Suomen Yrittäjien, Finnvera Oyj:n sekä työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta.

Tutkimusprojektista ovat vastanneet Taloustutkimus Oy:ssä tutkimusjohtaja Pasi Huovinen ja tutkimuspäällikkö Jyrki Kärpänoja, Suomen Yrittäjissä pääekonomisti Mika Kuismanen ja ekonomisti Petri Malinen, Finnvera Oyj:ssä viestintäjohtaja Tarja Svartström sekä työ- ja elinkeinoministeriössä kehittämispäällikkö Katri Lehtonen.

**Tutkimustuloksissa esiintyy muutamissa kohdissa käsite saldoluku. Se kuvaa kyseisten kysymysten kohdalla positiivisista ja negatiivisista vastauksista laskettua prosenttilukujen erotusta. Esimerkiksi: Pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät seuraavan vuoden aikana paranee 39,4 %, huononee 8,6 % saldoluku = + 30,8 % ~31 % HUOM. kaikissa laskelmissa käytetään tarkkoja, pyöristämättömiä lukuja, vaikka raportissa luvut esitetään kokonaisina ilman desimaaleja.**

## 1.2 Aineisto

Seuraavassa taulukossa on esitetty painottamattomat taustatietojakaumat vastanneista matkailun ja majoituksen toimialaan kuuluvista yrityksistä. Tutkimustuloksissa aineisto on painotettu vastaamaan yritysten todellista toimiala- ja aluejakaamaa. Painotettua otoskokoä käytetään laskentaperusteena, koska tällöin otoksen perusteella lasketut tulokset voidaan yleistää koskemaan koko tutkimuskohteena olevaa pk-sektoria.

**Taulukko 1. Taustatietoja toimialalta vastanneista yrityksistä**

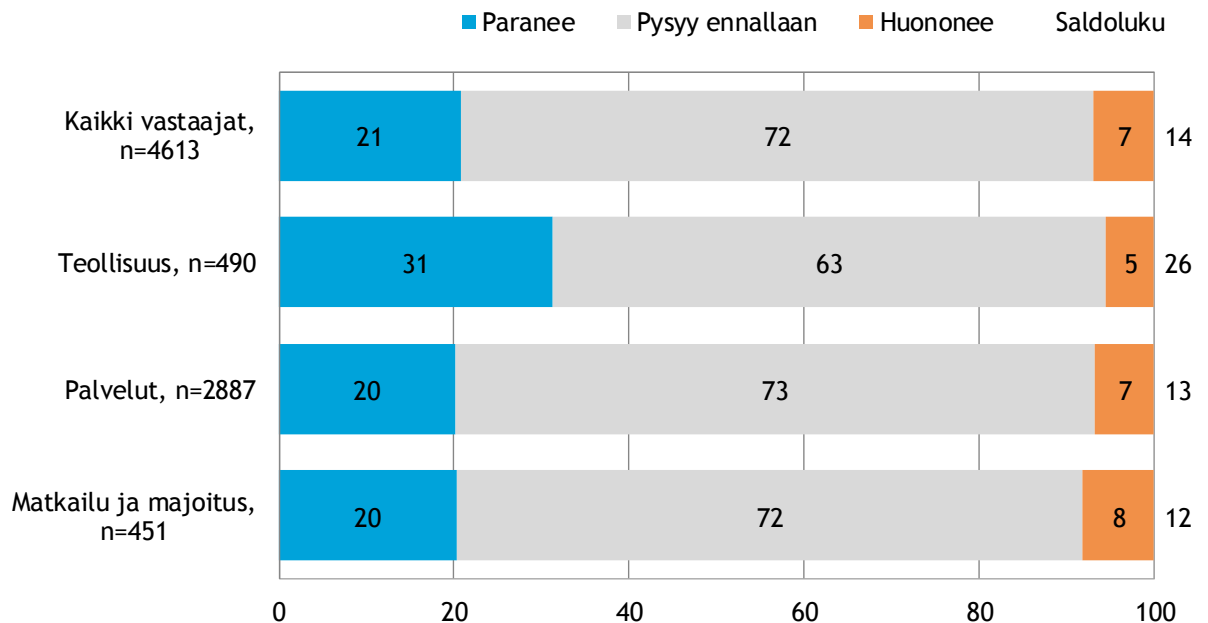
|   |  | n=  | %   |
|---|--|-----|-----|
| Toimialaryhmä                                 | Matkailu ja majoitus                                   | 458 | 100 |
|   | Hotellit ja vastaavat majoitusliik-<br>keet            | 37  | 8   |
|   | Muu majoitus ja muu majoitustoi-<br>minta              | 50  | 11  |
|   | Ravintolat ja vastaava ravitsemis-<br>toiminta         | 127 | 28  |
|   | Ateriapalvelut ja muut ravitsemis-<br>palvelut         | 39  | 9   |
|   | Baarit ja kahvilat                                     | 31  | 7   |
|   | Muu matkatoimisto, matkanjärjes-<br>täjä               | 15  | 3   |
|   | Varauspalvelut, matkaoppaat yms.                       | 67  | 15  |
|   | Urheilulaitosten toiminta                              | 15  | 3   |
|   | Huvi- ja virkistystoiminta                             | 20  | 4   |
|   | Muu urheilutoiminta sekä huvi- ja<br>virkistyspalvelut | 57  | 12  |
| Liikevaihto vuonna 2017                       | alle 0,2 miljoonaa euroa                               | 233 | 51  |
|   | 0,2-0,49 miljoonaa euroa                               | 90  | 20  |
|   | 0,5 - 0,99 miljoonaa euroa                             | 61  | 13  |
|   | 1,0-1,49 miljoonaa euroa                               | 19  | 4   |
|   | 1,5-1,99 miljoonaa euroa                               | 16  | 4   |
|   | 2,0-4,99 miljoonaa euroa                               | 14  | 3   |
|   | 5 miljoonaa euroa tai yli                              | 22  | 5   |
| Henkilöstömäärä                               | 1 henkilö  | 146 | 32  |
|   | 2-4 henkilöä   | 160 | 35  |
|   | 5-9 henkilöä   | 81  | 18  |
|   | 10-19 henkilöä   | 29  | 6   |
|   | 20-49 henkilöä   | 20  | 4   |
|   | 50 tai yli henkilöä                                    | 21  | 5   |
| Yrityksen kasvuhakuisuus                      | Voimakkaasti kasvuhakuiset                             | 42  | 9   |
|   | Kasvuhakuiset  | 161 | 35  |
|   | Asemansa säilyttäjät                                   | 172 | 38  |
|   | Ei kasvutavoitteita                                    | 63  | 14  |
|   | Toimintansa lopettavat                                 | 18  | 4   |
| Yrityksellä vientitoimintaa                   | Kyllä  | 102 | 24  |
|   | Ei   | 325 | 76  |
| Yrityksen perustamisvuosi                     | Ennen 1990   | 64  | 14  |
|   | 1990-1999  | 82  | 18  |
|   | 2000-2009  | 117 | 26  |
|   | 2010-  | 195 | 43  |
| Markkinat, joilla toimii pääasialli-<br>sesti | Paikallisilla tai alueellisilla                        | 328 | 72  |
|   | Valtakunnallisilla Suomessa                            | 90  | 20  |
|   | Kansainvälisillä                                       | 38  | 8   |

## 2. YRITYKSET JA TYÖLLISYYS

Työllistämisedotukset ovat koko maassa saldoluvin perusteella hieman heikommät kuin keväällä 2018. Tämän syksyn pk-yritysbarometrin vastaajista joka viides (21 %) arvioi henkilökunnan määrän kasvavan seuraavan vuoden kuluttua ja alle joka kymmenes (7 %) arvioi henkilökunnan määrän pienentyvän. Saldoluvioksi muodostuu +14 (keväällä +17). Palvelutoimialan suhdannenäkymät henkilökunnan määrän osalta ovat saldoluvin perusteella vastaavat ja teollisuudessa positiivisemmat kuin koko maan pk-yrityksissä.

Matkailu- ja majoutustoimialalla suhdannenäkymät henkilökunnan määrän osalta ovat lähes vastaavat kuin keväällä 2018. Toimialan vastaajista 20 % arvioi henkilökunnan määrän kasvavan seuraavan vuoden kuluttua ja henkilökunnan määrän pienenemistä ennakoii 8 %. Saldoluku on nyt +12, kun se keväällä oli +14. Saldolukujen perusteella työllistämisedotukset ovat toimialalla lähes vastaavat kuin koko maassa ja palvelualalla jääden kuitenkin teollisuuden näkymiä heikommiksi.

**Kuva 1. Pk-yritysten suhdannenäkymät henkilökunnan määrän osalta seuraavan vuoden kuluttua, %**

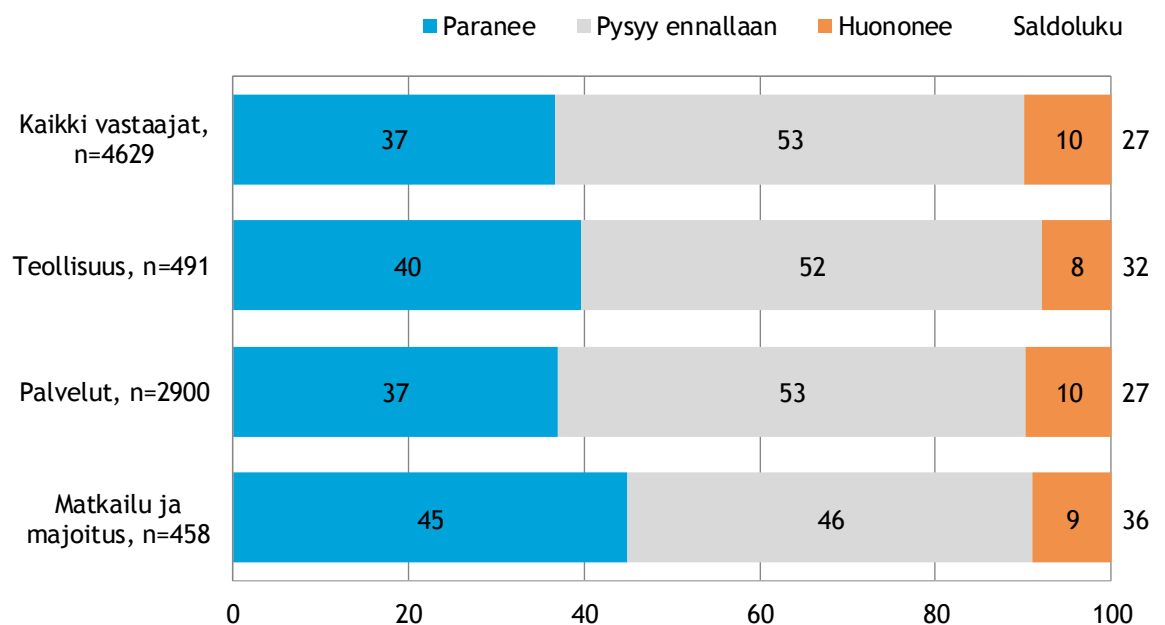


### 3. PK-YRITYSTEN SUHDANNENÄKYMÄT

Pk-yritysten lähiajan suhdanneodotukset ovat koko maassa edelleen positiiviset, mutta jäävät kevään 2018 näkymiä heikommiksi. Lähiajan suhdanneodotuksia kuvaava saldoluku on +27, kun se keväällä oli +35. Noin puolet (53 %) koko maan pk-yrityksistä arvioi suhdanteiden pysyvän ennallaan lähimmän vuoden aikana. Koko maan pk-yrityksistä 37 % arvioi suhdanteiden paranevan ja 10 % huononevan. Palvelualoilla sekä teollisuudessa suhdannenäkymät ovat saldoluvun perustella edelleen selvästi positiiviset, mutta saldolutuvat jäävät koko maan tavoin kevään 2018 lukemista.

Matkailu- ja majoitusalan yleiset suhdannenäkymät ovat koko maata ja vertailutoimialoja myönteisemmät. Toimialan lähiajan suhdanneodotukset jäävät kuitenkin kevättä heikommiksi saldoluvun ollessa nyt +36, kun se keväällä 2018 oli +46. Suhdanteiden parantamista ennakoivat alan vastaajista nyt harvempi ja ennallaan pysymistä myös hivenen harvempi. Suhdanteiden heikkenemistä arvioi hivenen useampi kuin keväällä.

**Kuva 2. Yleiset suhdannenäkymät lähimmän vuoden aikana, saldoluku %**





**Taulukko 2. Pk-yritysten odotukset tutkimuksen eri osa-alueiden kehityksestä seuraavan vuoden kuluttua, %**

|   | Suurempi | Yhtä suuri | Pienempi | Saldoluku |
|---|----------|------------|----------|-----------|
| <b>Liikevaihto</b>                            |          |            |          |           |
| Koko maa                                      | 48       | 39         | 14       | 34        |
| Teollisuus                                    | 55       | 36         | 9        | 46        |
| Palvelut                                      | 48       | 38         | 14       | 34        |
| Matkailu ja majoitus                          | 56       | 35         | 9        | 47        |
| <b>Investointien arvo</b>                     |          |            |          |           |
| Koko maa                                      | 21       | 60         | 19       | 2         |
| Teollisuus                                    | 30       | 52         | 19       | 11        |
| Palvelut                                      | 19       | 61         | 19       | 0         |
| Matkailu ja majoitus                          | 22       | 56         | 2        | 1         |
| <b>Viennin arvo</b>                           |          |            |          |           |
| Koko maa                                      | 13       | 69         | 19       | -6        |
| Teollisuus                                    | 31       | 56         | 13       | 18        |
| Palvelut                                      | 11       | 71         | 18       | -7        |
| Matkailu ja majoitus                          | 13       | 69         | 18       | -5        |
| <b>Tuonnin arvo</b>                           |          |            |          |           |
| Koko maa                                      | 11       | 71         | 18       | -8        |
| Teollisuus                                    | 19       | 70         | 11       | 9         |
| Palvelut                                      | 6        | 76         | 19       | -13       |
| Matkailu ja majoitus                          | 6        | 76         | 19       | -13       |
| <b>Palkkakustannukset henkilöä kohden</b>     |          |            |          |           |
| Koko maa                                      | 43       | 50         | 7        | 36        |
| Teollisuus                                    | 49       | 46         | 5        | 44        |
| Palvelut                                      | 39       | 53         | 8        | 31        |
| Matkailu ja majoitus                          | 47       | 46         | 6        | 41        |
| <b>Materiaalien hinnat</b>                    |          |            |          |           |
| Koko maa                                      | 47       | 50         | 4        | 43        |
| Teollisuus                                    | 65       | 33         | 2        | 63        |
| Palvelut                                      | 38       | 58         | 4        | 35        |
| Matkailu ja majoitus                          | 56       | 41         | 3        | 52        |
| <b>Lopputuotteiden tai palveluiden hinnat</b> |          |            |          |           |
| Koko maa                                      | 46       | 49         | 5        | 41        |
| Teollisuus                                    | 51       | 45         | 5        | 46        |
| Palvelut                                      | 41       | 53         | 6        | 36        |
| Matkailu ja majoitus                          | 53       | 46         | 1        | 51        |
| <b>Kannattavuus</b>                           |          |            |          |           |
| Koko maa                                      | 36       | 48         | 17       | 19        |
| Teollisuus                                    | 39       | 46         | 15       | 25        |
| Palvelut                                      | 36       | 48         | 16       | 19        |
| Matkailu ja majoitus                          | 41       | 45         | 13       | 28        |

| Vakavaraisuus                                 |    |    |    |    |
|---|----|----|----|----|
| Koko maa                                      | 36 | 54 | 10 | 26 |
| Teollisuus                                    | 41 | 49 | 10 | 31 |
| Palvelut                                      | 35 | 55 | 10 | 25 |
| Matkailu ja majoitus                          | 39 | 52 | 8  | 31 |
| Innovaatiot, tuotannon tai tuotteiden kehitys |    |    |    |    |
| Koko maa                                      | 28 | 63 | 9  | 19 |
| Teollisuus                                    | 33 | 60 | 7  | 27 |
| Palvelut                                      | 29 | 62 | 10 | 19 |
| Matkailu ja majoitus                          | 38 | 56 | 6  | 32 |
| Tilausten määrä                               |    |    |    |    |
| Koko maa                                      | 44 | 44 | 12 | 32 |
| Teollisuus                                    | 52 | 39 | 9  | 44 |
| Palvelut                                      | 43 | 45 | 12 | 31 |
| Matkailu ja majoitus                          | 48 | 48 | 4  | 44 |
| Panostukset kansainvälistymiseen              |    |    |    |    |
| Koko maa                                      | 13 | 67 | 20 | -7 |
| Teollisuus                                    | 21 | 64 | 15 | 6  |
| Palvelut                                      | 13 | 67 | 19 | -6 |
| Matkailu ja majoitus                          | 21 | 59 | 19 | 2  |

Eri osatekijöiden suhdanteita arvioitaessa uskotaan koko maassa saldolukujen perusteella yleisimmin materiaalien hintojen nousuun (saldoluku +43) ja lopputuotteiden tai palvelujen hintojen nousuun (+41). Myös palkkakustannusten nousuun (+36) ja liikevaihdon kasvuun (+34) uskovia on selvästi enemmän kuin niiden laskuun uskovia. Odotukset investointien arvon kehityksestä jäävät koko maassa hieman kevättä heikommiksi saldoluvun ollessa nyt +2 (keväällä+4).

Matkailuja majoitusalaalla uskotaan koko maan tavoin vahvimmin materiaalien hintojen nousuun (+52) ja lopputuotteiden tai palvelujen hintojen nousuun (+51). Seuraavaksi vahvimmin alalla uskotaan liikevaihdon kasvuun (+47) sekä ja tilausten määrän kasvuun (+44). Odotukset investointien arvon kehityksestä ovat alalla niukasti positiiviset saldoluvun ollessa nyt +1, kun tilanne keväällä oli toiveikkaampi (saldoluku keväällä +8).

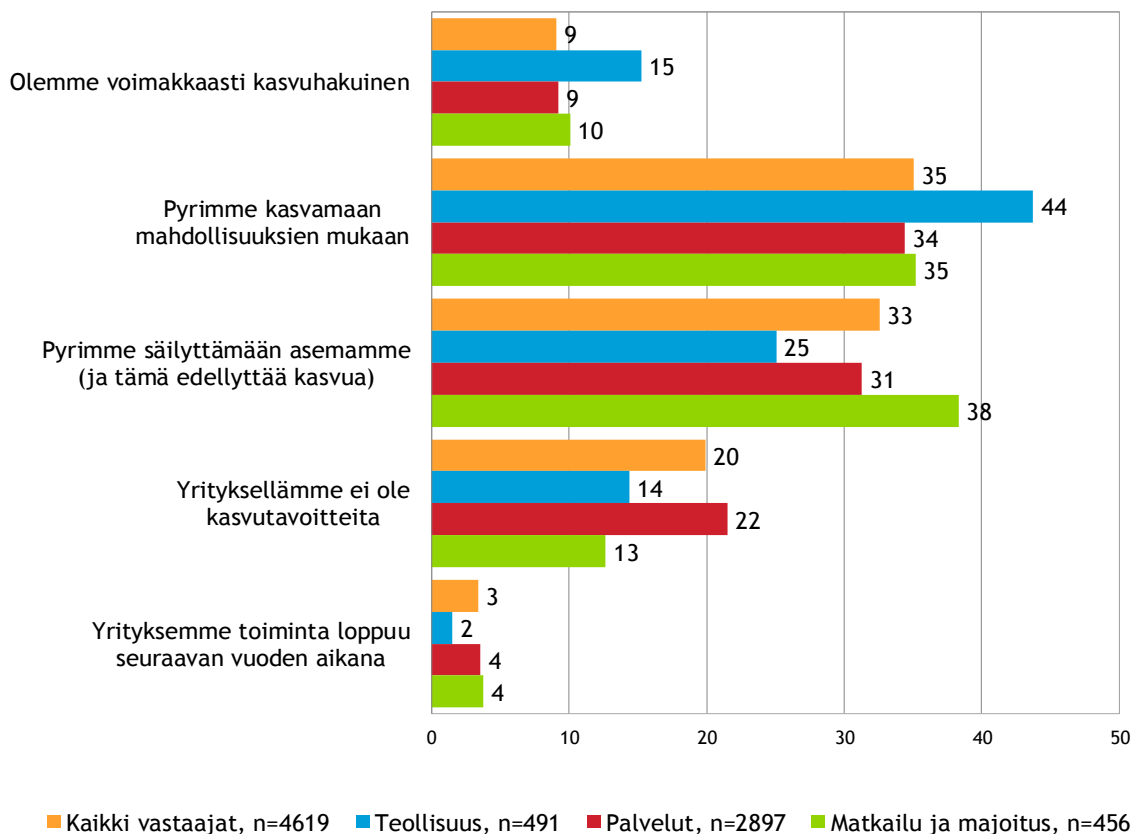
#### 4. PK-YRITYSTEN KASVUHAKUISUUS JA UUSIUTUMINEN

Koko maassa on eniten mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä pk-yrityksiä (35 %). Asemansa säilyttämään pyrkiviä pk-yrityksistä on jonkin verran vähemmän, 33 %. Joka kymmenes (9 %) koko maan vastanneista päättäjistä sanoo yrityksensä olevan voimakkaasti kasvuhakuinen. Yritystoiminnan loppumista ennakoii 3 % koko maan pk-yrityksistä.

Matkailualaa edustavissa pk-yrityksissä voimakkaasti kasvuhakuisia pk-yrityksiä on tämän syksyn otoksessa 10 % (keväällä 2018 12 %). Mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä on alalla nyt 35 % (keväällä 49 %) ja asemansa säilyttämään pyrkiviä 38 % (keväällä 25 %). Vailla kasvutavoitteita olevia pk-yrityksiä on nyt 13 % (keväällä 10 %). Vastaavasti kuin keväällä, myös nyt yrityksensä toiminnan loppumista seuraavan vuoden aikana ennakoii 4 % alan vastanneista.

Voimakkaasti ja mahdollisuuksien mukaan kasvavia pk-yrityksiä on koko maassa yhteensä 44 % mikä on hieman vähemmän kuin keväällä 2018. Matkailualalla tämä yhteenlaskettu osuus on nyt 45 %, kun se keväällä oli suurempi, 61 %.

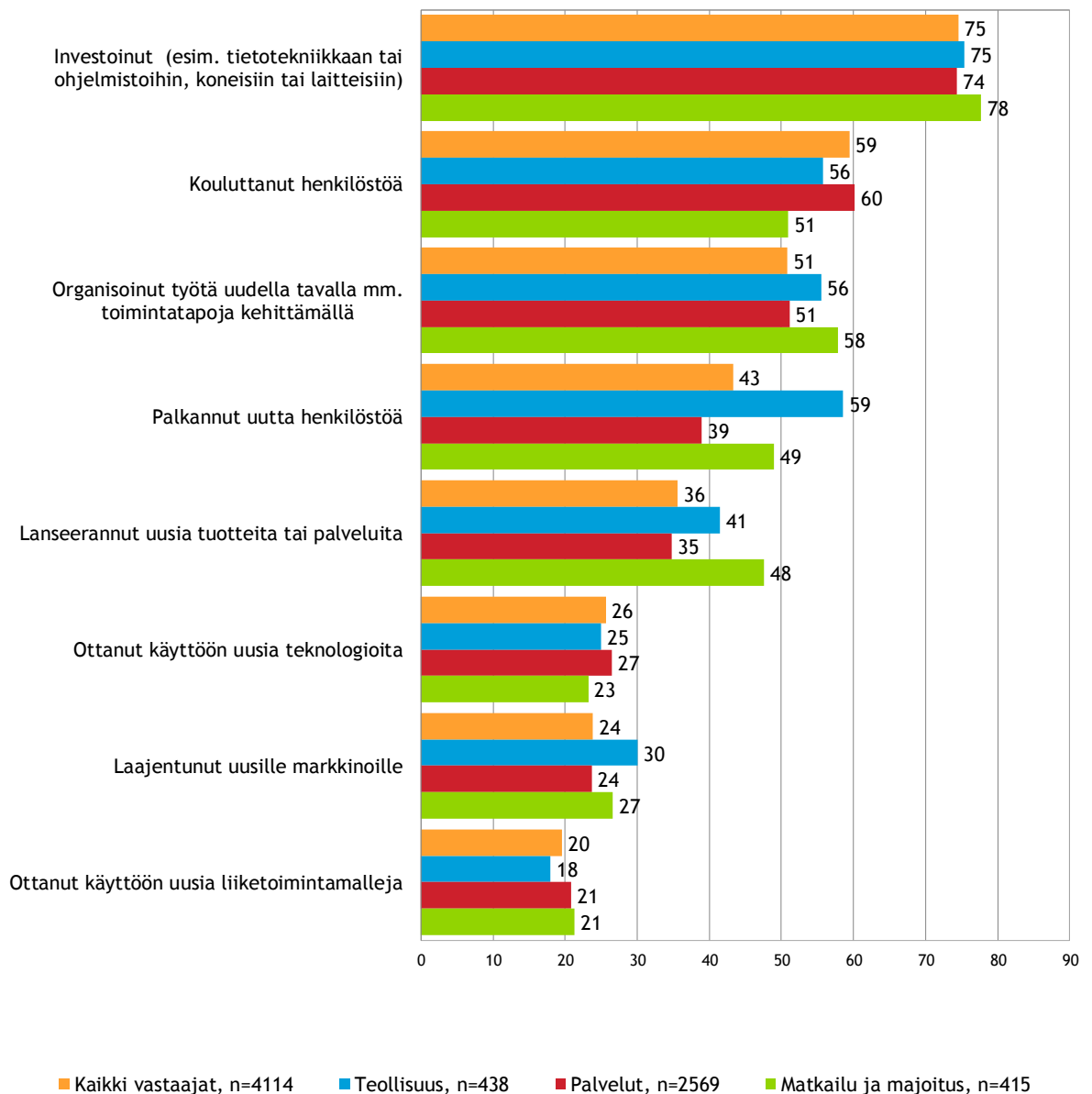
**Kuva 3. Pk-yritysten kasvuhakuisuus, %**



Investoinnit ja henkilöstön koulutus ovat koko maassa ja pääosin myös vertailutoimialoilla pk-yritysten eniten toteuttamia uusiutumiseen liittyviä toimia viimeisen vuoden aikana.

Matkailu- ja majoituslalla on myös panostettu eniten investointeihin ja sen jälkeen useimmin mainitaan työn uudelleen organisointi, henkilöstön koulutus, uuden henkilöstön palkkaaminen ja uusien tuotteiden tai palveluiden lanseeraaminen. Uutta henkilöstöä sanoo alalla palkanneensa hieman useampi kuin keväällä (43 % => 49 %).

**Kuva 4. Pk-yritysten tekemät uusiutumistoimet viimeisten 12 kk:n aikana, %, \*/**



\*/ Vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

## 5. PK-YRITYSTEN KANSAINVÄLISTYMINEN

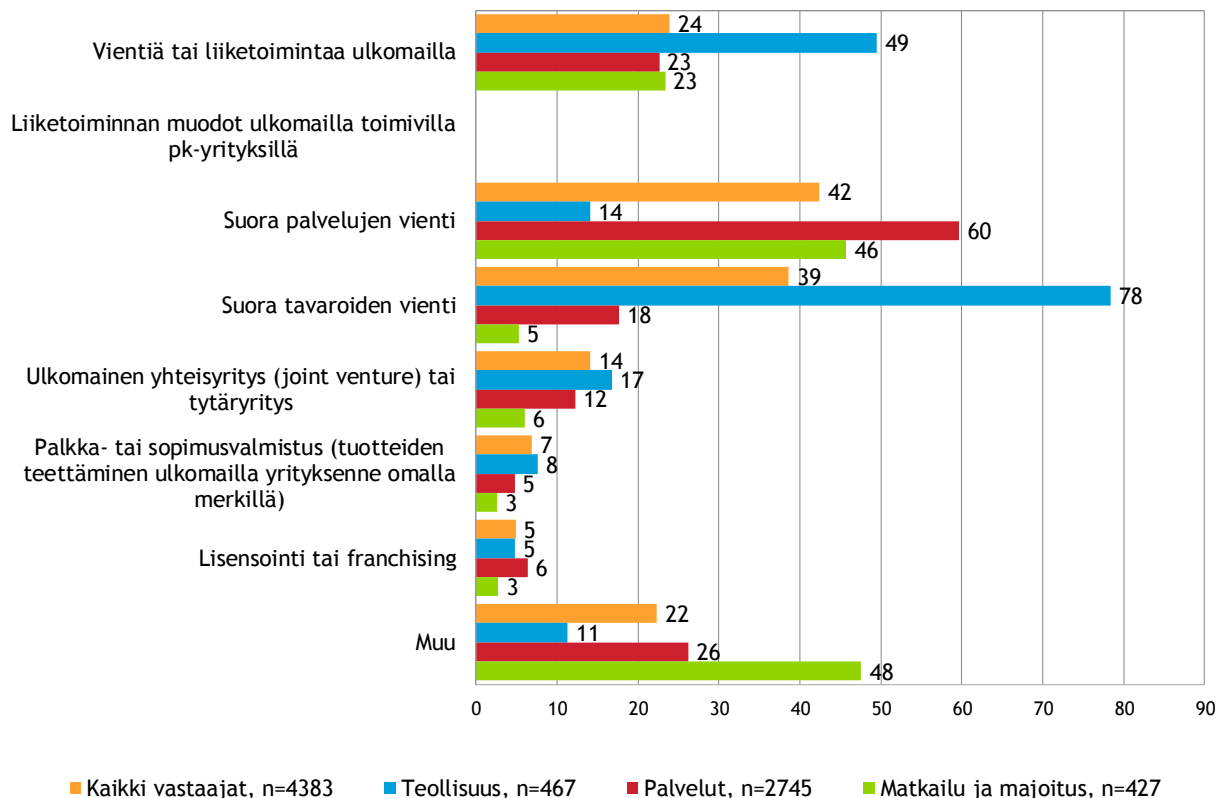
Koko maan pk-yrityksistä alle joka viidennellä, teollisuudessa noin kahdella viidestä ja palvelualan pk-yrityksistä alle joka kymmenennellä on suoraa tuontitoimintaa. Matkailualalta vastanneista päättäjistä joka kymmenes (9 %) sanoo yrityksellään olevan suoraa tuontia.

**Taulukko 3. Tuontiyritysten osuus, % pk-yrityksistä**

|                        | Koko maa | Teollisuus | Palvelut | Matkailu |
|------------------------|----------|------------|----------|----------|
| Suoraa tuontitoimintaa | 17       | 42         | 8        | 9        |

Noin joka neljännellä koko maan pk-yrityksistä on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla. Näistä suoraa palvelujen vientiä ja suoraa tavaroiden vientiä on molempia noin kahdella viidestä. Matkailualaa edustavissa pk-yrityksissä vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla on tämän syksyn otoksessa myös noin joka neljännellä (23 %). Suoraa palvelujen vientiä on näistä lähes puolella (46 %) ja suoraa tavaroiden vientiä 5 prosentilla.

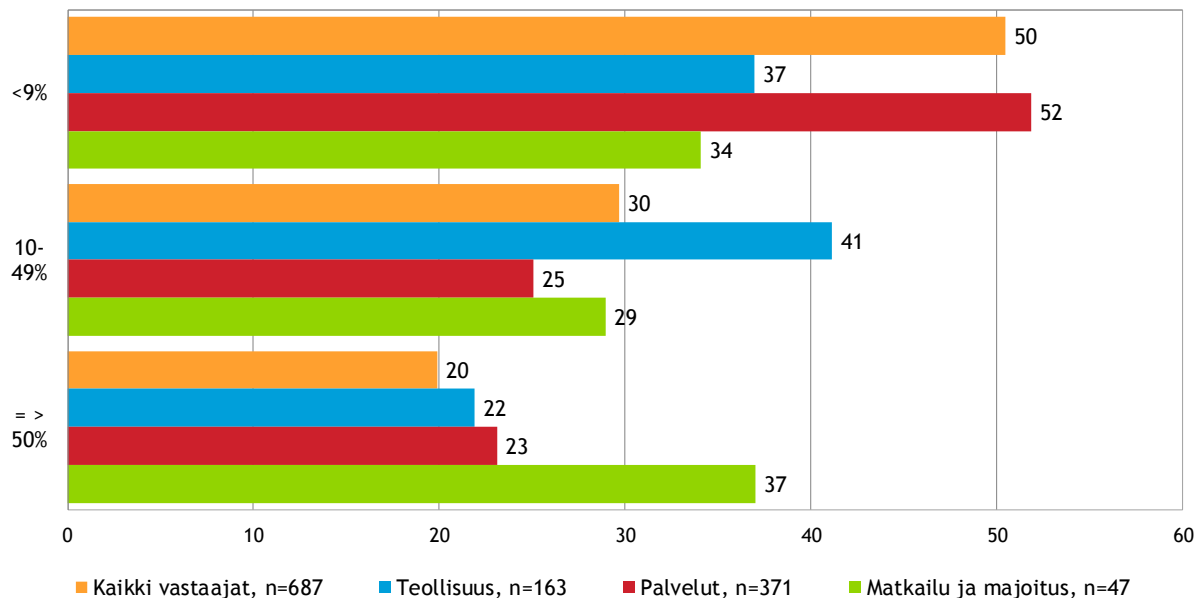
**Kuva 5. Pk-yritysten toiminta ulkomailla, % yrityksistä, \*/, \*\*/**



\*/ Vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.  
 \*\*/ Suora palvelujen vienti ja suora tavaroiden vienti kysyty aiemmin yhdessä muodossa suora vienti; tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia.

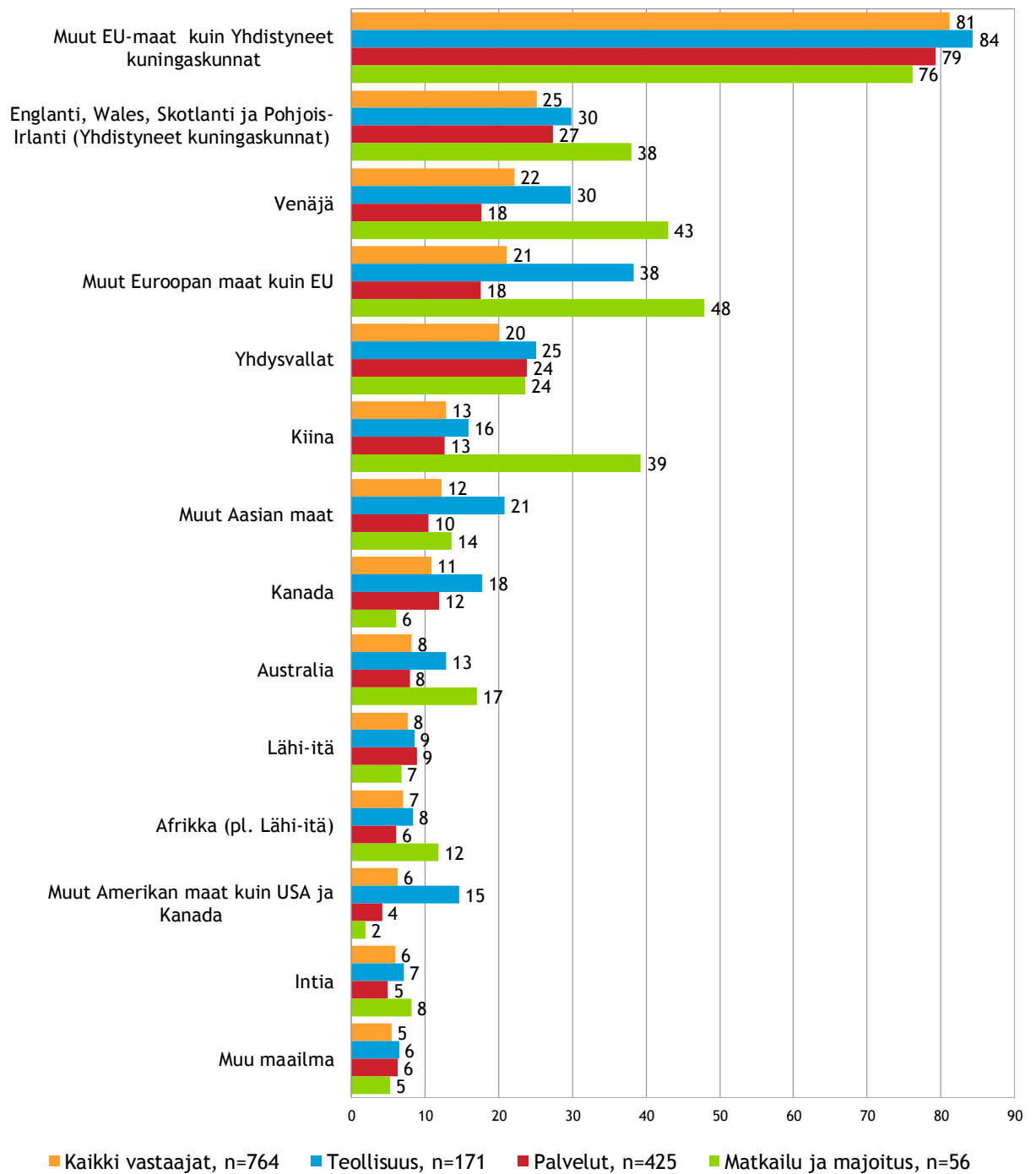
Puolella koko maan ja joka kolmannella matkailualan pk-yrityksestä viennin osuus kokonaisliikevaihdosta on alle 9 %.

**Kuva 6. Viennin osuus suoraan vientitoimintaa harjoittavien yritysten kokonaisliikevaihdosta vuonna 2017, % yrityksistä**



Muut EU-maat (pl. Yhdistyneet kuningaskunnat) muodostavat pk-yritysten merkittävimmän markkina-alueen ulkomailla. Matkailu- ja majoitusalaalla Yhdistyneet kuningaskunnat, Venäjä, muut Euroopan maat kuin EU ja Kiina mainitaan muita ryhmiä useammin.

**Kuva 7. Pk-yritysten markkinaosuudet ulkomailla, % yrityksistä, joilla toimintaa ulkomailla, \*/**

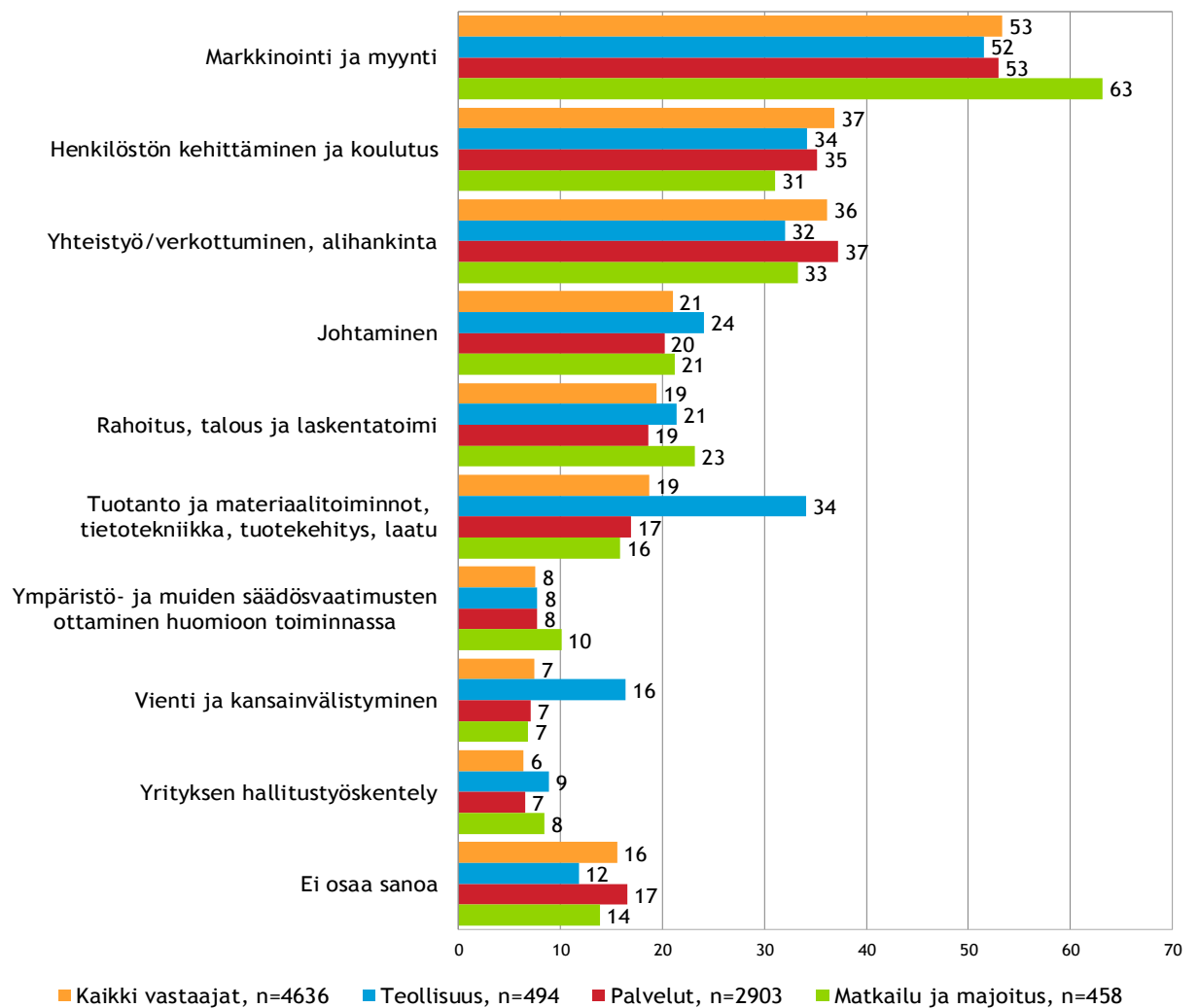


\*/ Vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

## 6. PK-YRITYSTEN KEHITTÄMISEN TARPEET JA ESTEET

Koko maassa pk-yritykset näkevät eniten kehittämistarvetta markkinoinnissa ja myynnissä. Seuraavaksi eniten kehittämistarvetta on henkilöstön kehittämisessä ja koulutuksessa sekä yhteistyössä/verkottumisessa ja alihankinnassa. Teollisuudessa ja palvelualalla tulokset ovat kehittämistarpeiden osalta pitkälti vastaavat kuin koko maassa. Teollisuudessa kuitenkin tuotantoon, materiaalitoimintoihin, tietotekniikkaan, tuotekehitykseen ja laatuun sekä vientiin ja kansainvälistymiseen liittyvät tarpeet mainitaan keskimääräistä useammin. Matkailu- ja majoituslalla markkinointi ja myynti koetaan selvästi merkittävimpänä sekä myös muita ryhmiä selvemmin kehittämistarpeena. Muilta osin alan tulokset ovat pääosin vastaavat kuin koko maassa keskimäärin.

Kuva 8. Pk-yritysten kehittämistarpeet, %, \*/



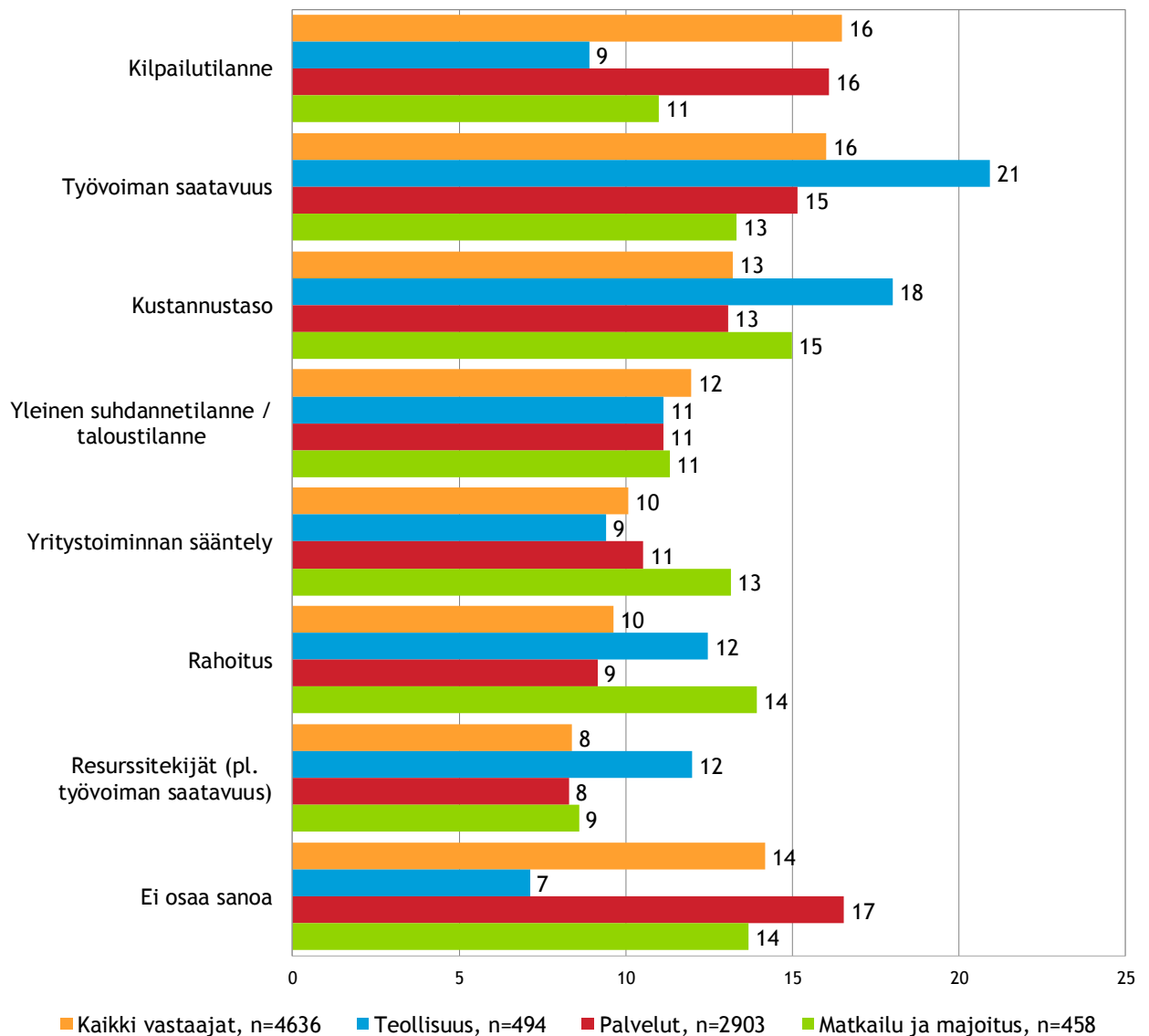
\*/ Vastajat ovat valinneet kolme tärkeintä vaihtoehtoa.



Pk-yritysten pahimpia kehittämisen esteitä koko maassa ovat tasaväkisesti kilpailutilanne ja työvoiman saatavuus. Palvelualan tulokset vastaavat pitkälti koko maan tilannetta. Teollisuudessa työvoiman saatavuus ja kustannustaso nähdään pahimpina kehittämises-teinä ja myös muita ryhmiä selkeämmin.

Matkailualalla kustannustaso, rahoitus, yritystoiminnan sääntely ja työvoiman saatavuus ovat lähes yhtäläisin osuuksin useimmin mainitut esteet kehittämiselle.

Kuva 9. Pk-yritysten pahimmat kehittämisen esteet, %, \*/, \*\*/



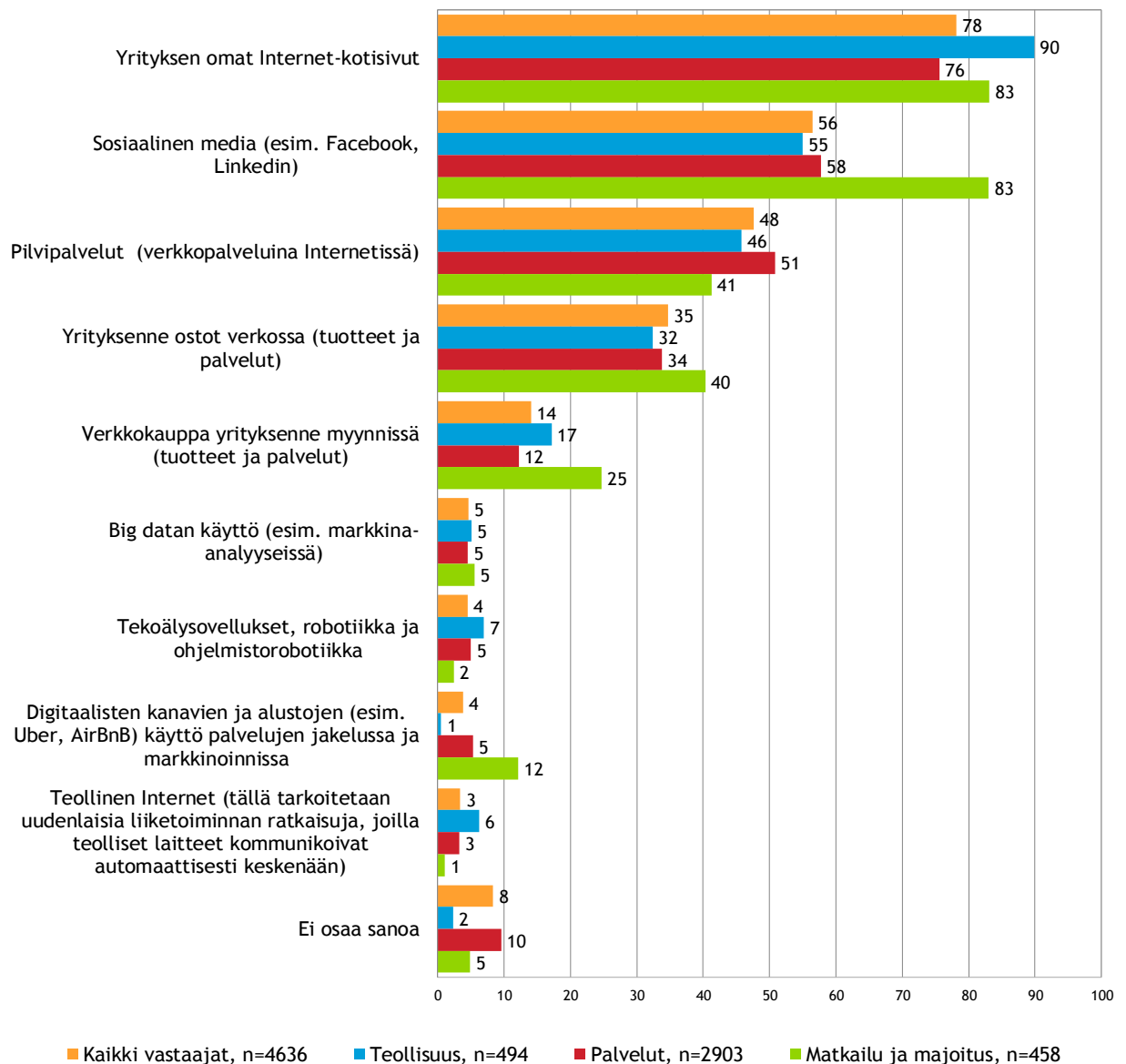
\*/Vastaajat ovat valinneet kolme tärkeintä vaihtoehtoa.  
\*\*/ Keväällä 2018 työvoiman saatavuus sisältynyt resurssitekijöihin.

## 7. DIGITAALISUUS LIIKETOIMINNASSA

Noin neljällä viidestä koko maan pk-yrityksestä on omat Internet-kotisivut. Seuraavaksi eniten pk-yritykset hyödyntävät tai käyttävät digitaalisista työkaluista/palveluista liiketoiminnassaan sosiaalista mediaa ja pilvipalveluja.

Toimialoittain tarkasteltuna tulokset vastaavat pääosin koko maan tilannetta. Teollisuus- ja matkailualaa edustavissa ryhmissä keskimääräistä useammalla on omat Internet-kotisivut. Matkailualalla selvästi keskimääräistä useampi sanoo hyödyntävänsä sosiaalista mediaa. Myös verkkokauppaa yrityksen tuotteiden ja palveluiden myynnissä ja jonkin verran myös näiden ostossa verkosta hyödynnetään alalla muita ryhmiä enemmän.

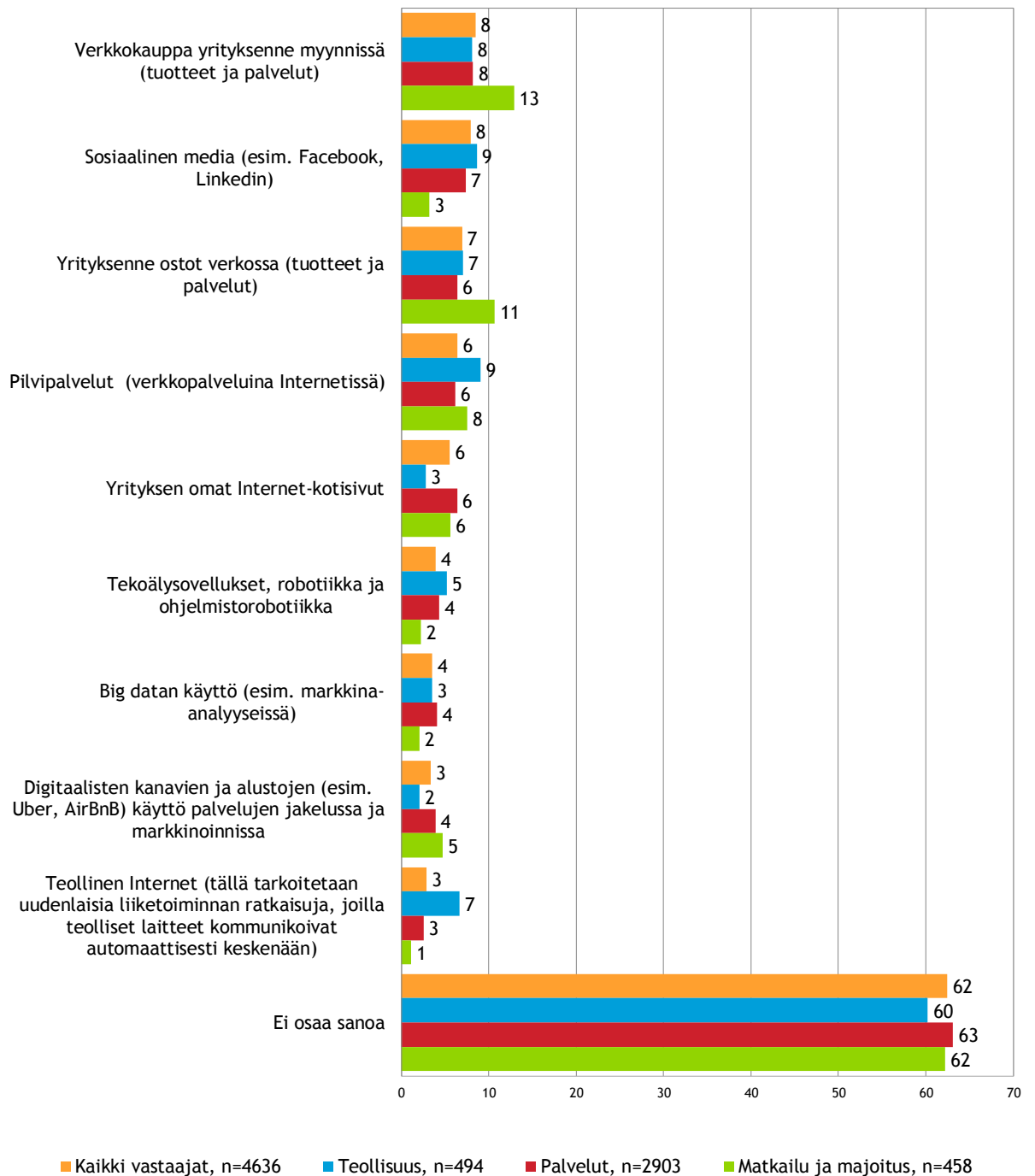
**Kuva 10. Pk-yritysten liiketoiminnassaan hyödyntämät tai käyttämät digitaaliset työkalut ja palvelut, %, \*/**



\*/Vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

Verkkokaupan käyttöönottoa suunnittelee koko maassa ja vertailutoimialoilla noin joka kymmenes vastanneista pk-yrityksistä. Matkailu- ja majoituslalla tämän mainitsee muihin vastaajaryhmiin verrattuna hieman useampi, 13 % vastanneista. Melko suuri osa vastaajista ei kuitenkaan ottanut kantaa kysymykseen.

**Kuva 11. Digitaaliset työkalut ja palvelut, joita pk-yritykset aikovat ottaa käyttöön seuraavien 12 kk:n aikana % \*/**



\*/Vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

Pk-yrityspäätäjät arvioivat myös yhdeksän eri digitalisoitumisesta syntyvän yksilöidyn mahdollisuuden merkitystä yrityksensä kannalta. Arviointi pyydettiin tekemään asteikolla 5-1, jossa 5=erittäin suuri merkitys ja 1=ei merkitystä. Taulukossa 4 on esitetty tulokset annettujen vastausvaihtoehtojen keskiarvotuloksina vastaajaryhmittäin.

Koko maassa ja vertailutoimialoilla yrityskuvan vahvistuminen, uusien asiakasryhmien tavoittaminen ja asiakaspalvelun parantuminen arvioidaan merkittävimmiten digitalisoitumisesta syntyviksi mahdollisuuksiksi pk-yritysten keskuudessa. Matkailu- ja majoitus-alalla digitalisoitumisen mahdollisuudet nähdään pääosin merkityksellisempinä kuin muissa vastaajaryhmissä.

**Taulukko 4. Digitalisoitumisesta syntyvien mahdollisuuksien merkitys yritykselle, asteikko 5-1**

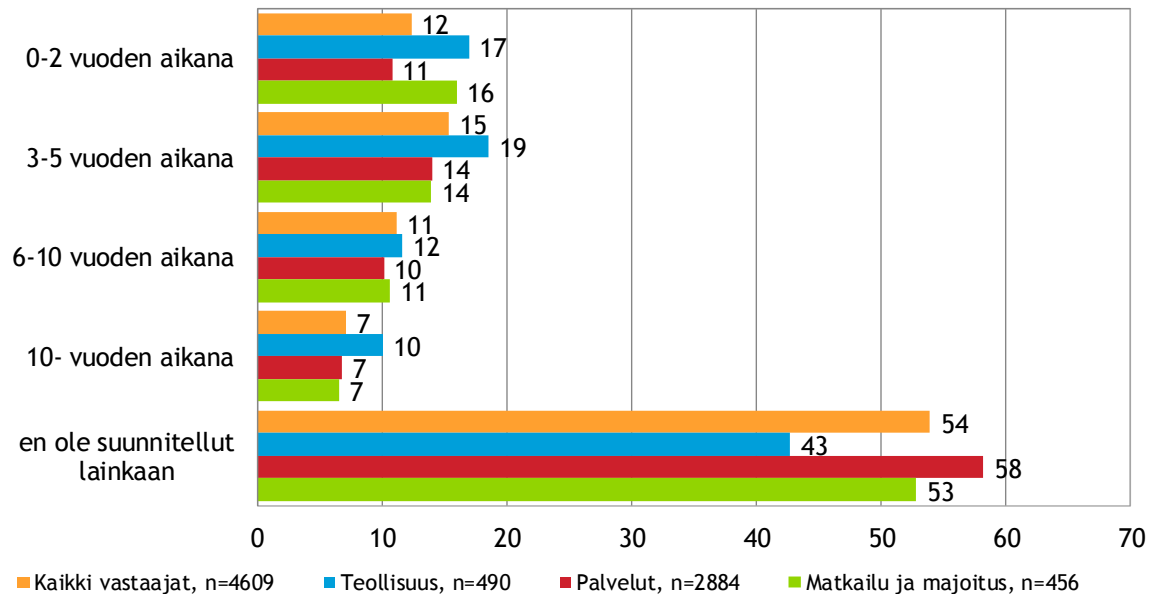
|   | Kaikki vastaajat,<br>n=4636 | Teollisuus,<br>n=494 | Palvelut,<br>n=2903 | Matkailu ja majoitus,<br>n=458 |
|---|-----------------------------|----------------------|---------------------|--------------------------------|
| Yrityskuvan vahvistuminen                           | 3,63                        | 3,62                 | 3,61                | 3,87                           |
| Uusien asiakasryhmien tavoittaminen                 | 3,59                        | 3,48                 | 3,63                | 3,99                           |
| Asiakaspalvelun parantuminen                        | 3,45                        | 3,49                 | 3,45                | 3,69                           |
| Kannattavuuden parantuminen                         | 3,30                        | 3,27                 | 3,32                | 3,57                           |
| Liiketoimintaprosessien tehostuminen                | 3,27                        | 3,33                 | 3,29                | 3,39                           |
| Yhteistyön tiivistyminen yhteistyökumppanien kanssa | 3,19                        | 3,24                 | 3,22                | 3,30                           |
| Uusien liiketoimintamahdollisuuksien luominen       | 3,10                        | 3,05                 | 3,17                | 3,08                           |
| Tuotekehityksen tehostuminen                        | 2,84                        | 3,05                 | 2,90                | 3,05                           |
| Liiketoiminnan kansainvälistyminen                  | 2,34                        | 2,82                 | 2,38                | 2,66                           |



## 8. OMISTAJANVAIHDOS

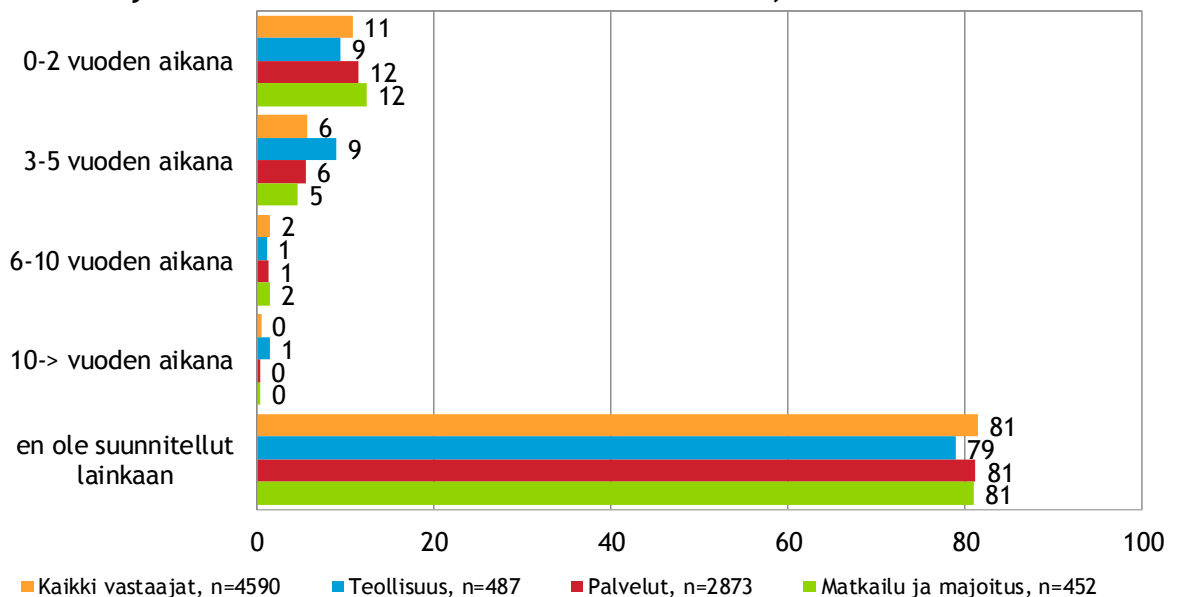
Yli puolet vastanneista koko maan ja matkailun ja majoituksen toimialan pk-yrityspäätäjistä ei ole suunnitellut omistajanvaihdoksen toteuttamista lainkaan. Palvelualalla tämä osuus on suurempi ja teollisuudessa pienempi kuin koko maassa.

Kuva 12. Omistajanvaihdoksen suunnittelu, %



Valtaosa, noin neljä viidestä pk-barometrikyselyyn vastanneista koko maan ja kaikkien vertailutoimialojen yrityspäätäjistä ei ole suunnitellut yrityksen tai liiketoiminnan ostamista lainkaan. Yrityksen tai liiketoiminnan osto kuten edellä myös omistajanvaihdos toteutettaisiin yleisimmin lähitulevaisuudessa, seuraavan kahden – viiden vuoden aikana.

Kuva 13. Yrityksen tai liiketoiminnan ostamisen suunnittelu, %





## **TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN JA ELY-KESKUSTEN YHTEYSTIEDOT**

### **TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ**

(postios. PL 32, 00023 Valtioneuvosto)  
Aleksanterinkatu 10, 00170 Helsinki  
puhelin 0295 16001  
www.tem.fi

### **ETELÄ-POHJANMAAN ELY-KESKUS**

(postios. PL 156, 60101 Seinäjoki)  
Alvar Aallon katu 8, 60100 Seinäjoki

#### **Vaasan toimipaikka**

(postios. PL 262, 65101 Vaasa)  
Korsholmanpuistikko 44, 65100 Vaasa

#### **Kokkolan toimipaikka**

(postios. PL 77, 67101 Kokkola)  
Pitkäsillankatu 15, 67100 Kokkola  
puhelin 0295 027 500  
www.ely-keskus.fi/etela-pohjanmaa

### **ETELÄ-SAVON ELY-KESKUS**

(postios. PL 164, 50101 Mikkeli)  
Jääkärintie 14, 50100 Mikkeli  
puhelin 0295 024 000  
www.ely-keskus.fi/etela-savo

### **HÄMEEN ELY-KESKUS**

(Postios. PL 29, 15141 Lahti)  
Kirkkokatu 12, 15140 Lahti

#### **Hämeenlinnan toimipaikka**

Birger Jaarlin katu 15, 13100 Hämeenlinna  
puhelin 0295 025 000  
www.ely-keskus.fi/hame

### **KAAKKOIS-SUOMEN ELY-KESKUS**

(postios. PL 1041, 45101 Kouvola)  
Salpauselänkatu 22, 45100 Kouvola  
**Lappeenrannan toimipaikka**  
Villimiehenkatu 2 B, 53100 Lappeenranta  
puhelin 0295 029 000  
www.ely-keskus.fi/kaakkois-suomi

### **KAINUUN ELY-KESKUS**

(postios. PL 115, 87101 Kajaani)  
Kalliokatu 4, 87100 Kajaani  
puhelin 0295 023 500  
www.ely-keskus.fi/kainuu

### **KESKI-SUOMEN ELY-KESKUS**

(postios. PL 250, 40101 Jyväskylä)  
Cygnæuksenkatu 1, 40100 Jyväskylä  
puhelin 0295 024 500  
www.ely-keskus.fi/keski-suomi

### **LAPIN ELY-KESKUS**

(postios. PL 8060, 96101 Rovaniemi)  
Hallituskatu 3 B, 96100 Rovaniemi

### **Kemin toimipaikka**

Valtakatu 28, 94100 Kemi  
puhelin 0295 037 000  
www.ely-keskus.fi/lappi

### **PIRKANMAAN ELY-KESKUS**

(postios. PL 297, 33101 Tampere)  
Yliopistonkatu 38 (Attila), 33100 Tampere  
puhelin 0295 036 000  
www.ely-keskus.fi/pirkanmaa

### **POHJANMAAN ELY-KESKUS**

(postios. PL 131, 65101 Vaasa)  
Wolffintie 35 B, 5. krs, 65100 Vaasa

#### **Kokkolan toimipaikka**

Pitkäsillankatu 15, 67100 Kokkola  
(postios. PL 240, 67101 Kokkola)  
puhelin 0295 028 500  
www.ely-keskus.fi/pohjanmaa

### **POHJOIS-KARJALAN ELY-KESKUS**

(postios. PL 69, 80101 Joensuu)  
Kauppakatu 40 B, 3. krs., 80100 Joensuu  
puhelin 0295 026 000  
www.ely-keskus.fi/pohjois-karjala

### **POHJOIS-POHJANMAAN ELY-KESKUS**

(postios. PL 86, 90101 Oulu)  
Veteraaninkatu 1, 90100 Oulu  
puhelin 0295 038 000  
www.ely-keskus.fi/pohjois-pohjanmaa

### **POHJOIS-SAVON ELY-KESKUS**

(postios. PL 2000, 70101 Kuopio)  
Kallanranta 11, 70100 Kuopio  
**Mikkelin toimipaikka**  
Jääkärintie 14, 50100 Mikkeli  
**Joensuun toimipaikka**  
Kauppakatu 40 B, 80100 Joensuu  
puhelin 0295 026 500  
www.ely-keskus.fi/pohjois-savo

### **SATAKUNNAN ELY-KESKUS**

(postios. PL 266, 28101 Pori)  
Valtakatu 12 B, 28100 Pori  
puhelin 0295 022 000  
www.ely-keskus.fi/satakunta

### **UUDENMAAN ELY-KESKUS**

(postios. PL 36, 00521 Helsinki)  
Opastinsilta 12 B, 5. krs, 00520 Helsinki  
puhelin 0295 021 000  
www.ely-keskus.fi/uusimaa

### **VARSINAIS-SUOMEN ELY-KESKUS**

(postios. PL 236, 20801 Turku)  
Itsenäisyydenaukio 2, 20800 Turku  
puhelin 0295 022 500  
www.ely-keskus.fi/varsinais-suomi www.ely-keskus.fi/var-  
sinais-suomi

**Työ- ja elinkeinoministeriö**

[www.tem.fi](http://www.tem.fi)



Työ- ja elinkeinoministeriö  
Arbets- och näringsministeriet